Towards Modern Slavic Studies

Simona Mizerová

JAZYKOVÁ ETIKETA – ZDVOŘILOSTNÍ NORMY V JAZYCE

Towards Modern Slavic Studies – 2020-1-PL01-KA203-081976, 2020 Erasmus+ Strategic Partnerships for higher education

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

UNIVERSITY OF OSTRAVA

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Towards Modern Slavic Studies – 2020-1-PL01-KA203-081976, 2020 Erasmus+ Strategic Partnerships for higher education

Tato publikace je spolufinancována Evropskou komisí v rámci programu Erasmus+. Tato publikace odráží názory autorů a Národní agentura a Evropská komise nejsou zodpovědné za jakékoli použití informací, které obsahuje.

PUBLIKACE ZDARMA

[S. Mizerová], licence: CC BY-NC-ND 4.0 (odkaz: https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.pl)

Ostrava 2022

Seminář, 3 setkání x 225 minut (5x45 min.)

Model práce: prezenční / distanční / hybridní výuka

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

OBSAH

1. JAZYKOVÁ ETIKETA – KONVENCE A ÚZUS ZDVOŘILOSTI V KOMUNIKAČNÍM PŘÍSTUPU 4

2. DIFERENCIACE ZDVOŘILOSTNÍCH OBRATŮ PODLE SITUAČNÍCH FAKTORŮ 9

3. GRAMATICKÉ PROSTŘEDKY JAKO NÁSTROJ VZNIKU SOUDOBÝCH ZDVOŘILOSTNÍCH TVARŮ 14

INFORMACE 19

LITERATURA 21

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

UNIVERSITY OF OSTRAVA

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

1. JAZYKOVÁ ETIKETA – KONVENCE A ÚZUS ZDVOŘILOSTI V KOMUNIKAČNÍM PŘÍSTUPU.		Čas (min.)
1. Základní otázky a cíle výuky	Čím se zabývá jazyková etiketa? Jaká pravidla a systém norem určují standardy zdvořilostních obratů? Co je podstatou kultury komunikační etikety? Čím je charakteristická zdvořilost v jazykovědě? Hlavním cílem výuky je seznámit studenty se základními poznatky z oblasti jazykové etikety. Prostřednictvím prezentace stěžejní problematiky z oblasti zásadních faktorů zdvořilosti v jazyce budou studenti motivováni k chápání výchozích principů konceptu komunikační etikety. *Integrace skupiny* - vývoj příznivého vlivu na relace ve skupině mezi studenty a vyučujícím s ohledem na dynamiku ve skupině. Nastínění základních pravidel pro projektovou aktivizaci studentů. Prezentace hlavních metod spolupráce studentů s ohledem na integraci menších skupin v rámci jednoho celku. Návrhy a očekávání vyučujícího, dílčí možnosti a schopnosti studentů.	
2. Uvedení do problematiky	Vyučující obeznámí studenty s důležitými informacemi ohledně předmětu. Vyučující klade důraz na obsah předmětu, respektive na individuální základní myšlenky, cíle výuky, primární požadavky na studenty, rozdělení pořadí	30

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	probíraných témat předmětu, doporučení zdrojovou literaturu, způsob absolvování předmětu, metody hodnocení. Vyučující odpovídá na konkrétní otázky týkající se daného předmětu. Klíčové pojmy: *jazyková etiketa, pravidla, systém norem, řeč, verbální chování, interakce, standardy, slovní prostředky, kultura komunikační etikety, komunikační přístup, zdvořilost v jazykovědě, moderní teorie zdvořilosti.*	
3. Hlavní aktivita	Prezentace – vyučující přednáší vybrané téma a vede následnou diskusi k prezentované problematice. V rámci prezentace se vyučující bude zabývat dílčími body, viz okruhy témat níže: vymezení pojmu jazykové etikety; jazykové faktory, úzus; specifika jazykových výrazů; kultura komunikační etikety; vzorce zdvořilosti; zdvořilostní formy v lingvistice; zdvořilostní princip v rámci verbální komunikace; konvence, normy chování, vystupování; zdvořilostní model – projevování vděčnosti, lítosti, skromnosti, respektu.	50

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Vyučující se během semináře bude zabývat charakteristikou podstaty jazykové etikety. Poukazuje na zásadní principy a specifika kultury komunikační etikety. Vyučující popisuje vzorce zdvořilosti, jednotlivé struktury konvence a normy chování v projevování vybrané zdvořilosti. Vyučující poukazuje na interakci účastníků zdvořilostní komunikace a upozorňuje na možnosti užívání typických slovních prostředků v rámci komunikačního přístupu. Vyučující prezentuje teorii zdvořilosti v jazykovědě a zmiňuje moderní teorie zdvořilosti. Věnuje se konkrétním pravidlům a systému norem v rámci verbální komunikace. Studenti usilují o vymezení jazykové etikety a následně tento pojem komentují v odborné podobě podle zdrojové literatury, kterou mají k dispozici. Příprava podle **metody sketchnote**. Pro přípravu stěžejních bodů lze použít doporučený materiál, viz odkazy: https://edu.ceskatelevize.cz/video/10699-jazyk-etikety https://cs.inditics.com/recova-etiketa-pravidla-zdvorile-komunikace/ https://view.genial.ly/603602712fda290d8ac52479/presentation-etykieta-jezykowa	50
	Studenti sumarizují výsledky práce. Aktivita studentů. Vyučující hodnotí samostatnou práci studentů. Možnost případné diskuse ohledně způsobů a výsledků samostatné tvůrčí práce.	10

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Studenti se rozdělí do trojic a sestavují souhrn znaků výchozích pojmů týkajících se prezentované problematiky z oblasti komunikační konvence zdvořilostních obratů s ohledem na ustálenost v jazyce. V rámci aktivizace všech studentů ve skupině je vhodné použít **metodu banka nápadů**. Aktivní účast studentů. Studenti opakují pojmy a klíčová slova pomocí **metody sněhové koule**.	10
4. Ukončení výuky	Vyučující závěrem rekapituluje hlavní principy pojetí jazykové etikety včetně pravidel a norem užívání zdvořilostních obratů. Studenti by již měli po prezentaci tématu o těchto jevech alespoň stručně diskutovat. Studenti jsou motivováni k opakování klíčových slov (viz společné poznámky na tabuli) a pobízeni ke stylizaci názorů na základě získaných informací z prezentace. Studenti mají možnost pokládat dotazy a zapojit se do případné debaty týkající se zásadních principů moderní konvence zdvořilosti.	15
5. Další kroky	**Pracovní list**. Studenti jsou vyzváni, aby vytvořili pracovní list dle daných situačních témat. Studenti mají k dispozici text s připravenými situačními tématy (např. lítost, vděčnost aj.). Podle prezentovaných zdvořilostních modelů (čeština, polština) písemně vypracují zvolená témata (v případě nutnosti, respektive pro další inspiraci, mohou zdvořilostní vzorce v daném jazyce vyhledat na internetu). Studenti v rámci celé skupiny prezentují svá písemná vypracování. Vyučující ústně hodnotí aktivitu studentů.	50 10

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Vyučující zdůrazňuje, že je nezbytná znalost definic klíčových slov v rámci samostatné přípravy na další výuku.	
6. Potřebný materiál	Tištěná verze sylabu pro každého studenta. Tištěná verze klíčových slov a pojmů. Tištěná verze témat k samostatnému písemnému zpracování (viz bod č. 5). Flipchart, ev. tabule, popisovače. Internet.	
7. Poznámky	Prezentace tématu v PowerPoint (PC, datový projektor). Edu package. Vyučující hodnotí aktivitu studentů a účast ve výuce, viz prezenční listina. Výuka může probíhat dálkově na platformě MS Teams. Místo tabule, ev. multimediální tabule, lze poznámky v rámci jednotlivých aktivit studentů sdílet v souborech na MS Teams, příp. rozdělit studenty do místnosti na MS Teams a poté zahájit diskusi.	

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

2. DIFERENCIACE ZDVOŘILOSTNÍCH OBRATŮ PODLE SITUAČNÍCH FAKTORŮ.		Čas (min.)
1. Základní otázky a vzdělávací cíle	Jak vypadá prototyp současné zdvořilosti? Jakým způsobem lze objasnit pragmatické a sémantické pojetí zdvořilosti? Jakým způsobem lze klasifikovat oslovování v komunikačním přístupu? Existují mezi češtinou a polštinou určité rozdílnosti v kontextu užívání tzv. adresných tvarů? Nejdůležitějším záměrem semináře je seznámit studenty se základními pojmy z oblasti pragmalingvistiky a sémantiky v souvislosti s vymezením pojmu oslovování a klasifikací typů oslovování. Důraz je kladen na sociolingvistické diferenciace zdvořilosti a konkrétní formy vyjadřování v rámci daných situacích.	
2. Uvedení do problematiky	Vyučující seznamuje studenty s prezentovanými klíčovými pojmy. Poukazuje na základní myšlenky a cíle výuky. Nabádá studenty k vlastní argumentaci ohledně tématu rozdílnosti adresných tvarů prezentovaných jazyků. Koriguje formulace vyjadřování studentů a dbá na správnou interpretaci odůvodňování porozumění probíraného tématu. Vyučující odpovídá na konkrétní otázky týkající se dané problematiky. Klíčové pojmy: *pragmalingvistika, sémantika, maximy zdvořilostního principu, oslovování, definice oslovování, klasifikace oslovování, zdvořilostní formy, funkce performativní, funkce emocionální, vykání, tykání, rozdílnosti ve zkoumaných slovanských jazycích.*	20
3. Hlavní aktivita	Prezentace – vyučující přednáší vybrané téma a vede následnou diskusi k probírané teorii.	50

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	V rámci prezentace se vyučující bude zabývat dílčími body, viz okruhy námětů níže: prototyp současné zdvořilosti; pragmatické pojetí zdvořilosti; sémantika zdvořilostních slovních spojení; expresivita zdvořilostních výrazů; maximy zdvořilostního principu; sociolingvistická diferenciace zdvořilostních obratů – vliv situačních faktorů; formy přání a gratulací v kontextu jazykové zdvořilosti; performativní a emocionální funkce zdvořilostních výrazů; formy pozdravů – přivítání, loučení; formy vyjadřující poděkování, omluvu; příležitostné zdvořilostní obraty – pozdravy, kondolence, přípitek, pozvánky apod.; oslovování v oficiální situaci.	

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Aktivita studentů. Studenti během prezentace komentují sociolingvistické diferenciace zdvořilostních obratů, které ovlivňují situační faktory. Studenti usilují o vymezení pragmatického a sémantického pojetí zdvořilosti. Studenti se pokouší zdůraznit formy vyjadřování zdvořilosti vybraných situací, např. omluva, poděkování aj. **Metoda obrácené třídy**. Studenti na základě předem obdrženého studijního materiálu a informací z prezentace popisují formy tykání a vykání a nastiňují tak zdvořilostní rozdílnosti u zkoumaných jazyků (viz konfrontace češtiny, polštiny, ev. makedonštiny, příp. jiných slovanských jazyků). Pro přípravu lze použít doporučenou literaturu nebo informace, viz odkaz: https://casopis.mensa.cz/veda/zdvorilostni_formy_v_evropskych_jazycich.html Studenti jsou motivováni k charakteristice principiálního modelu současné zdvořilosti v jazyce. Studenti opakují pojmy, klíčová slova pomocí **metody sněhové koule**. Vyučující hodnotí aktivitu studentů.	20 40 15
4. Ukončení výuky	Vyučující závěrem sumarizuje základní teze z oblasti pragmatického a sémantického pojetí zdvořilosti. Určuje specifika sociolingvistické diferenciace zdvořilostních slovních spojení a poukazuje na různorodost adresných forem v prezentovaných jazycích.	10

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Vyučující nabádá studenty k opakování klíčových slov (viz společné poznámky na tabuli) a pobízí k formulaci názorů k získaným znalostem. Studenti mají možnost pokládat dotazy a zapojit se do případné diskuse.	10
5. Další kroky	**Pracovní list** – aktivizace studentů. Studenti jsou rozděleni do menších skupin a na základě dohledání informací z internetu a získaných vědomostí z prezentace si připraví písemné zpracování příležitostných zdvořilostních obratů (okruhy témat budou mít k dispozici v tištěné podobě; součást studijního materiálu). Studenti usilují o precizní formu vyhotovení zadaného úkolu dle prezentovaných teoretických kritérií (20-30 minut). Poté jednotlivé skupiny vystoupí s vlastním zpracováním vybraného tématu. Studenti hodnotí vystoupení a kriticky nahlíží na celkové zpracování. Studenti komentují vhodnost, eventuálně další možnosti korektní stylizace předkládaných textů. Vyučující ústně hodnotí aktivitu studentů. Vyučující zdůrazňuje, že je nezbytná znalost definic klíčových slov v rámci samostatné přípravy na další výuku.	55 5
6. Potřebný materiál	Flipchart, ev. tabule, popisovače. Internet. Tištěná verze klíčových slov a pojmů. Tištěná verze témat k samostatnému písemnému zpracování (viz bod č. 5).	
7. Poznámky	Prezentace tématu v PowerPoint (PC, datový projektor). Edu package. Vyučující hodnotí aktivitu studentů a účast ve výuce, viz prezenční listina.	

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Výuka může probíhat dálkově na platformě MS Teams. Místo tabule, ev. multimediální tabule, lze poznámky v rámci jednotlivých aktivit studentů sdílet v souborech na MS Teams, příp. rozdělit studenty do místnosti na MS Teams a poté zahájit diskusi.	

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

3. GRAMATICKÉ PROSTŘEDKY JAKO NÁSTROJ VZNIKU SOUDOBÝCH ZDVOŘILOSTNÍCH TVARŮ.		Čas (min.)
1. Základní otázky a cíle výuky	Jakou funkci mají gramatické prostředky při vzniku zdvořilostních tvarů? Čím je charakteristické užívání titulů v češtině a polštině? Co je to asymetrie gramatického rodu a jaký má vliv při vzniku substantiv? Jaké jsou možnosti přechylování v prezentovaných jazycích? Hlavním cílem semináře je nastínění teorie z oblasti současných tendencí vzniku zdvořilostních tvarů, zejména pokud se jedná tzv. titulaturu čili pojmenování podle titulů nebo při tvorbě adresných tvarů v rámci derivace (na materiále češtiny a polštiny). Důraz je kladen také na možnosti přechylování v jazyce a specifické projevy zdvořilosti v mluvě studentů podle situačních faktorů.	
2. Uvedení do problematiky	Vyučující obeznámí studenty s důležitými pojmy, které reflektují podstatu probírané látky v rámci semináře. V souvislosti s tím vyučující představuje základní teorii týkající se využití gramatických prostředků při vzniku tvarů oslovování a klade důraz na klasifikaci titulatury, ev. komentuje rozdílnosti těchto jevů ve zkoumaných jazycích. Vyučující poukazuje na základní myšlenky a cíle výuky. Nabádá studenty k vlastním postojům a ustáleným názorům,	10

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	viz obsah doporučené literatury. Opravuje vyjadřovací stylizace studentů a dbá na správnou interpretaci názorů studentů. Vyučující odpovídá na konkrétní otázky týkající se dané problematiky. Aktivita studentů. Diskuse se studenty na téma: „*Akademické tituly jako zdvořilostní forma oslovování*". Klíčové pojmy: *gramatické prostředky, gramatický rod, zdvořilostní formy, substantiva, derivace, současné tendence, tvoření názvů, ženská povolání, titulatura, konfrontační přístup, ekvivalenty v češtině / polštině / makedonštině / příp. v jiném slovanském jazyce.*	20
3. Hlavní aktivita	Prezentace – vyučující předkládá vybrané téma a vede následnou diskusi k probírané látce. Vyučující řídí výuku a představuje výchozí body probírané teorie, viz okruhy níže: Vyučující se zaměřuje na charakteristiku gramatických prostředků, které mají vliv na vznik zdvořilostních tvarů. Seznamuje studenty se současnými tendencemi tvoření pojmenování podle titulů a konkrétních pozic v rámci povolání. Vyučující komentuje klasifikací titulů a předkládá stěžejní otázky týkající se užívání vědeckých titulů, viz univerzity (konfrontace češtiny a polštiny, příp. dalších slovanských jazyků). Vyučující vymezuje pojmy ženského a mužského	50

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	gramatického rodu a způsoby tvoření adresných tvarů v kontextu derivačních postupů. Nastiňuje otázky týkající se asymetrie rodu, které jsou vnímány jako stěžejní příznaky v otázce specifičnosti vzniku substantivních tvarů. Vyučující vysvětluje způsoby vzniku a používání specifických názvů pro ženská povolání. Popisuje derivační zaměření substantiv a možnosti přechylování. Studenti představují nástin základních tezí z oblasti prosazování zdvořilostních obratů v mluvě studentů. Určují zde rozdílností užívání jazyka podle rodu mluvčího a řečové projevy dle situačních faktorů včetně uvedení konkrétních příkladů na základě vlastních zkušeností. Studenti opakují pojmy a klíčová slova pomocí **metody sněhová koule**. Vyučující hodnotí aktivitu studentů.	10 15 5
4. Ukončení výuky	Vyučující rekapituluje probranou teorii a odpovídá na případné doplňující otázky ze strany studentů. Vyučující závěrem shrnuje cíle a záměry využití gramatických prostředků k vymezení specifických substantiv (rodová asymetrie, rozdílnosti mezi češtinou a polštinou) a v souvislosti s rodem mluvčího sumarizuje základní teze zdvořilostních projevů podle vybraných situací. Studenti opakují klíčová slova (viz společné poznámky na tabuli) a jsou pobízeni k formulování vlastních názorů s ohledem na prezentované učivo. Studenti mají možnost pokládat dotazy a zapojit se do případné diskuse. Vyučující	15 20

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	ústně hodnotí aktivitu studentů během semináře, respektive cíleně vybízí studenty k tvůrčí způsobilosti jejich individuální interpretace názorů a postojů na danou problematiku.	10
5. Další kroky	**Pracovní list** – aktivizace studentů. Studenti dostanou text se zdvořilostními obraty v určeném jazyce a mají za úkol stanovit ekvivalent těchto slovních spojení v druhém jazyce, příp. v dalších jazycích. Tato praktická metoda je prezentována formou hry, kdy studenti mají max. 30 minut na správné zpracování zadaného úkolu. Poté vyučující moderuje druhou část cvičení (20 min.) – posuzuje správnost odpovědí studentů a eventuálně opravuje korektnost jejich interpretace. Pomůcka pro zpracování: https://www.czechency.org/slovnik/ZDVO%C5%98ILOST https://zpe.gov.pl/a/jak-grzecznie-zwracac-sie-do-innych/D1C4RSLRE Aktivita studentů. Studenti jsou vyzýváni k použití **metody sebehodnocení** v rámci vybraných dvojic studentů.	60 10
6. Potřebný materiál	Flipchart, ev. tabule, popisovače. Internet. Tištěná verze klíčových slov a pojmů. Tištěná verze praktického cvičení – příklady zdvořilostních obratů v češtině, příp. polštině (viz bod č. 5).	
7. Poznámky	Prezentace tématu v PowerPoint (PC, datový projektor). Edu package.	

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

	Vyučující hodnotí aktivitu studentů a účast ve výuce, viz prezenční listina. Výuka může probíhat dálkově na platformě MS Teams. Místo tabule, ev. multimediální tabule, lze poznámky v rámci jednotlivých aktivit studentů sdílet v souborech na MS Teams, příp. rozdělit studenty do místnosti na MS Teams a poté zahájit diskusi.	

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

INFORMACE

Teoreticky zaměřený seminář s prvky praktického cvičení je koncipován tak, aby seznámil studenty s otázkami týkajícími se jazykové etikety s ohledem na konvence a jazykové normy v lingvistice. Studenti získají ucelené vědomosti o podmiňujících faktorech vzniku zdvořilostních slovních spojení v daných jazycích a porozumí různým situačním faktorům, které mají zásadní vliv na vznik specifických adresných tvarů (formy oslovování). Pochopí rovněž principy využití gramatických prostředků v souvislosti s asymetrií rodu a vniknou tak do současných tendencí derivací substantivních tvarů s ohledem na konfrontační přístup češtiny a polštiny, příp. dalšího slovanského jazyka.

V teoreticky zaměřených seminářích se rozvíjí nejen znalost teoretických jazykových principů a tezí z oblasti řečové etikety, ale také praktická dovednost studentů – schopnost okamžité interpretace, obratnost stylizace a jazyková kompetence ve vyjadřování.

- předmět je možno uskutečnit v prezenční, distanční, ev. kombinované podobě studia;
- předmět je určen pro studenty v jazykové kombinaci čeština (v případě nutné potřeby i polština);
- v online podobě se předmět uskuteční na platformě MS Teams;
- studenti budou mít k dispozici prezentace (Edu package), texty s úkoly a klíčovými pojmy;
- v případě kontaktní (prezenční) výuky se má za to, že vyučující a studenti mají k dispozici veškerou techniku s rychlým připojením internetu včetně potřebných pomůcek uvedených v popisu předmětu;

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

- seminář / cvičení řídí nejlépe 1, ev. 2 vyučující, v případě potřeby vhodná rozdílná jazyková kombinace češtiny / polštiny;
- zakončení předmětu: písemný test, popř. kolokvium;
- absolvování předmětu: osobní účast studenta ve výuce, aktivní účast studenta zejména během diskusí, splnění všech zadaných úkolů, úspěšné zvládnutí testu, popř. kolokvia.

Poznámka č. 1: Místo tabule, ev. multimediální tabule, lze poznámky v rámci jednotlivých aktivit studentů sdílet v souborech na MS Teams, příp. rozdělit studenty do místnosti na MS Teams a poté zahájit diskusi.

Poznámka č. 2: Použité metody při přípravě výuky v tomto semináři lze kategorizovat do blokové výuky tzv. workshopů. V rámci aktivizace studentů je vhodné při vedení úvodních hodin vyčlenit čas na integraci skupiny. Vyučující na zahajovací hodině vysvětluje povahu očekávaných otázek, určuje typy dotazů a formuluje konkrétní dotazy s ohledem na schopnosti studentů adekvátně reagovat na výkladové otázky k probíraným tématům. Studenti jsou v semináři motivováni ke spolupráci a aktivizaci metody banka nápadů, ev. sněhová koule. Jsou pobízeni k vlastní argumentaci k prezentovaným tématům. Studenti navrhují pracovní listy na zadané téma a následně usilují o závěrečné hodnocení vykonané práce, respektive jsou pobízeni kriticky hodnotit vlastní tvůrčí činnost ve výuce pomocí metody sebehodnocení. Studenti, rozděleni do menších skupin, samostatně vyhledávají informace o probíraných tématech, viz internetové nebo knižní či jiné zdroje. Poté předkládají vlastní podklady k tématu, které následně začleňují do přímé výuky. Studenti rovněž pokládají otázky a analyzují diskutovanou problematiku.

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

LITERATURA

Balowski, M. Formuły powitalne i pożegnalne w języku czeskim. In: Lubaś, W., Balowski, M. (eds.) *Slawistyka 2*. Opole, 1997, s. 31-40.

Bańko, M., Zygmunt, A. *Czułe słówka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010.

Bartmiński, J. (ed.) *Programy dydaktyczne. Bibliografia. Etykieta językowa*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2004.

Berger, T. Specifický poměr zdvořilosti a oslovování v češtině. In: Hladká, Z.; Karlík, P. (eds.) *Čeština - univerzália a specifika IV*. Praha: NLN, 2002, s. 189-198.

Dąbrowska, A. O sposobach zmniejszania dystansu między rozmówcami. In: Habrajska, G. (ed.) *Język a komunikacja*. T. 1. Łodź, 2001, s. 187-194.

Goffman, E. *Rytuał interakcyjny.* Tłum. Szulżycka, A. Warszawa: PWN, 2006.

Grodziński, E. *Rola formuł grzecznościowych w językach współczesnych*. In: Poradnik Językowy, z. 7, 1977, s. 305-310.

Grybosiowa, A. *Nowe sytuacje – nowe zachowania grzecznościowe*. In: Poradnik Językowy, z. 2, 2002, s. 3-9.

Hirschová, M. Vhodnost (appropriateness) jako pragmatická kategorie. In: Uličný, O. *Eurolingua & Eurolitteraria*. Liberec: Technická univerzita, 2009.

Hoffmannová, J. Fatická funkce jazyka, konverzace a její žánry. In: *Slovo a slovesnost*. Roč. 57, 1996, s. 91-205.

Hoffmannová, J. Funkce a významy výrazu prosím v mluveném dialogu. In: *Naše řeč*. Roč. 76, 1993, s. 75-82.

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

UNIVERSITY OF OSTRAVA

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Huszcza, R. *Honorofikatywność. Gramatyka – pragmatyka – typologia*. Warszawa: Dialog, 1996.

Chejnová, P. Děkování a přijímání díků. In: *Naše řeč.* Roč. 88, 2005, s. 191-197.

Chejnová, P. *Vyjadřování zdvořilosti v češtině* (disertační práce). Praha: PedF UK, 2004.

Chejnová, P. *Zdvořilostní strategie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012.

Ikanowicz, C., Piekarski, J. W. *Protokół dyplomatyczny i dobre obyczaje*. Warszawa: SGH, 2004.

Jurman, A. Pronominálni oslovení (tykání a vykání) v současné češtině. In: *Slovo a slovesnost*. Roč. 62, 2001, s. 185-199.

Karwatowska, M., Szpyra-Kozłowska, J*. Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2005.

Kawka, M. Sposoby zwracania się nauczycieli do uczniów – edukacyjne akty mowy. In: *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*. T. 13. Katowice, 1995, s. 169-177.

Kneřová, M. Ke způsobům oslovování v mluvených projevech. In*: Naše řeč*. Roč. 78, 1995, s. 36-44.

Kowalikowa, J. Język bez etykiety. In: Szpila, G. (ed.) *Język trzeciego tysiąclecia III. Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny.* Język a komunikacja 8. Kraków, 2005, s. 461-472.

Kraus, J. Jazyková zdvořilost a nezdvořilost. In: Čmejrková, S., Daneš, F., Kraus, J., Svobodová, I. (eds.) *Čeština jak ji znáte i neznáte*. Praha: Academia, 1996.

Křivohlavý, J. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti. Kudy vede cesta k přátelství*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007.

Lotko, E. *Kapitoly ze současné rétoriky.* Olomouc 1997.

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Łaziński, M. *O panach i paniach. Polskie rzeczowniki tytularne i ich asymetria rodzajowo-płciowa.* Warszawa: PWN, 2006.

Machová, S., Švehlová, M. *Sémantika & pragmatická lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova, 2001.

Marcjanik, M. *Mówimy uprzejmie.* Warszawa: PWN, 2021.

Marcjanik, M. *Grzeczność w komunikacji językowej.* Warszawa: PWN, 2020.

Marcjanik, M. *Grzeczność nasza i obca*. Warszawa: Trio, 2005.

Marcjanik, M. *Polska grzeczność językowa*. Kielce: WSP, 1997.

Marcjanik, M. Typologia polskich wyrażeń językowych o funkcji grzecznościowej. In: Anusiewicz, J., Marcjanik, M. (eds.) *Polska etykieta językowa*. Język a Kultura. T. 6. Wrocław, 1992, s. 27-31.

Miodek, J. Jeszcze o sposobach zwracania się do drugich. In: *Język Polski.* 1980, s. 177-179.

Nowosad-Bakalarczyk, M. *Płeć i rodzaj gramatyczny we współczesnej polszczyźnie*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2009.

Olchowa, G. *System adresatywny języka polskiego i słowackiego na początku XXI wieku*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2018.

Ożóg, K. Współczesny model grzeczności językowej. In: Dąbrowska, A., Nowakowska, A. (eds.) *Życzliwość i agresja w języku i kulturze.* In: Język a Kultura. T. 17. Wrocław, 2005, s. 9-15.

Ożóg, K. *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*. Rzeszów: Fraza, 2001.

Ożóg, K. *Zwroty grzecznościowe współczesnej polszczyzny mówionej (na materiale języka mówionego mieszkańców Krakowa).* Kraków-Warszawa: PWN, 1990.

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
UNIVERSITY OF OSTRAVA
Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Patočka, O. *O tykání a vykání*. Praha: Grada Publishing, 2000.

Petřík, S. K intonaci věty. Intonace pozdravů a jiných výrazů zdvořilostních. In: *Naše řeč*. Roč. 19, 1935, s. 38-45.

Pisarkowa, K. Jak się tytułujemy i zwracamy do innych. In: *Język Polski*. 1979, s. 5-17.

Rosen, A., Saloni, Z. Kategorie honorativu v českých konjugačních paradigmatech. In: *Slovo a slovesnost*. Roč. 67, 2006, s. 36-45.

Schmiedtová, V. *Čeština, jak ji neznáte*. Praha: Lidové noviny, 2010.

Špačková, A. *Rétorika pro tlumočníky*. Praha: Česká komoratlumočníků znakového jazyka, o. s., 2008.

Švehlová, M. Zdvořilost a řečová etiketa. In: Klener, P. (ed.) *Filologické studie XIX.* Praha: Karolinum, 1994.

Večerka, R. *Charakteristiky současných slovanských jazyků v historickém kontextu. Jazyky v komparaci 2*. Praha: Euroslavica, 2009.

Watzlavick, P., Bavelasová, J. B., Jackson, D. D. *Pragmatika lidské komunikace. Interakční vzorce, patologie a paradoxy*. Přel. Zídková, B. Hradec Králové: Konfrontace, 1999.

Svobodová, M. *Zdvořilost v České republice: děkování a přijímání díků* (bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova, 2013. (Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/57567).

Zítková, D. *Komunikativní přístup ke zdvořilosti a jeho aplikace na reklamní texty*. Liberec: Bor, 2008.

Doporučené internetové zdroje:

https://edu.ceskatelevize.cz/video/10699-jazyk-etikety

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

UNIVERSITY OF OSTRAVA

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

https://cs.inditics.com/recova-etiketa-pravidla-zdvorile-komunikace/

https://view.genial.ly/603602712fda290d8ac52479/presentation-etykieta-jezykowa

https://casopis.mensa.cz/veda/zdvorilostni_formy_v_evropskych_jazycich.html

https://www.czechency.org/slovnik/ZDVO%C5%98ILOST

https://zpe.gov.pl/a/jak-grzecznie-zwracac-sie-do-innych/D1C4RSLRE